

! EESMÄRK

Selgitab riigi valitsemise põhimõtteid.

✓ LÄBIVIIMINE JA KONTROLL

Juhendaja viib läbi vestlusringi ja selgitab riigi valitsemise põhimõtteid. Juhendaja tutvustab Eesti Vabariigi Põhiseadust.

■ Lühülevaade Eesti riigi valitsemise põhimõtetest

Eesti riigipea on **vabariigi president**. Presidendil on esindusfunktsioon, aga ta omab ka piiratud poliitilist võimu. President saab kujundada seadusi ja neid ise algatada, samuti mõjutada poliitilist päevakorda vastavate seaduste ettevalmistamiseks. Rakendades vetoõigust saab president mõjutada seaduseelnõu modifitseerimist või isegi selle tühistamist. Seega presidentaalse riigi president mitte ainult ei vii ellu vabariigi valitsuse kinnitatud poliitika, vaid pigem omab võimu neid poliitika valida ja arendada või tühistada.

Riigikogu on Eesti rahva esinduskogu, kellele põhiseaduse kohaselt kuulub seadusandlik võim. Kuid lisaks õigusloomele on Riigikogul ka muud ülesanded – näiteks riigieelarve vastuvõtmine ja selle täitmise kontrollimine, järelevalve valitsuse tegevuse üle, Eesti esindamine rahvusvahelistes organisatsioonides jm.

Vabariigi valitsusele kuulub täidesaatev riigivõim. Valitsusse kuuluvad peaminister ja ministrid. Valitsemisalade korraldamiseks moodustatakse ministeeriumid. Iga ministeeriumile nähakse ette teatud valdkond. Ministeeriumi juhib minister, kes on valitsuse liige. Täidesaatev võim rakendab seadusi ja viib ellu poliitika.

Kohalik omavalitsus on täidesaatev võim kohalikul tasandil. Põhiseaduses sätestatud omavalitsusüksuse – valla või linna – demokraatlikult moodustatud võimuorganil on õigus, võime ja kohustus seaduste alusel iseseisvalt korraldada ja juhtida kohalikku elu, lähtudes valla- või linnaelanike õigustatud vajadustest ja huvidest ning arvestades valla või linna arengu iseärasusi.

Kohalik omavalitsus:

- rajaneb riigi territooriumi haldusjaotusel;
- teostub demokraatlikult moodustatud esindus- ja võimuorganite kaudu, samuti kohaliku elu küsimustes rahvaküsitluse või rahvaalgatuse teel.

Kohtuvõim on teistest võimudest ja nende mõjusfäärist eraldatud. Õigust mõistab ainult kohus, see tähendab, et lõppastmes otsustab vaidlusküsimuse kohus.

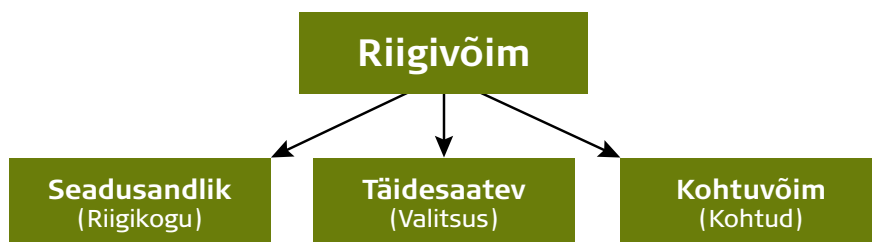
Kohtunik mõistab õigust kooskõlas põhiseaduse ja seadustega. Õiguste ja vabaduste tagamiseks on oluline, et otsust langetades ei kuuletaks kohtunik täidesaateva võimu ja üksikisiku tahte, vaid seadusele, mida kohaldatakse kõigi kodanike suhtes ühtviisi.

Riigi olulisi funktsioone täidavad ka riigikontroll ja õiguskantsler.

Katse loetakse täidetuks, kui noorkotkas teab Eesti Vabariigi demokraatliku ülesehituse põhimõtteid, suudab eristada kohtuvõimu, seadusandlikku võimu ja täidesaatevat võimu, nimetades nendega seotud riigiinstitutsioone.

📌 SOOVITUSED

- ▶ Koonduse vestlusringi vedamiseks on juhendajale abimaterjal (*lisa 10.1*)
- ▶ Soovitav on külastada Riigikogu ja ka kohalikku omavalitsust.
- ▶ Mõelda omakandimeeste esindatusele Riigikogus.
- ▶ Noorkotkas võiks tutvuda kogu valitsuse koosseisuga, aga soovituslikult võiks ta teada peaministrit, kaitseministrit, haridus- ja teadusministrit.
- ▶ Lisalugemist: www.eesti.ee

LISA 10.1

Keda valida ja millepärast?

- Milliseid võimuesindajaid ühes riigis üldse vaja võiks minna?

Maaailmas on palju erineva riigikorraldusega riike. Mõnedes riikides on nii seaduste tegemine kui ka nende täideviimine ning juhtimine üheainsa inimese või partei käes. Teistel inimestel pole õigust sekkuda riigi seaduste tegemisse ega juhtimisse. Sellise riigikorraldusega riiki nimetatakse autokraatlikuks riigiks.

Teistes riikides on riigi juhtimine ja seaduste tegemine korraldatud demokraatlikult. Riigi kodanikel on õigus valida oma kandidaate seaduseloajate ja riigi juhtijate hulka. Demokraatlikus riigis kehtib seega rahvavõim.

- Kuidas on korraldatud võim demokraatlikus Eesti Vabariigis? Arutelu teemal, et millised võimuesindajad on meie riigis.

Seadusandlik võim – Riigikogu. Selleks, et elu ühes riigis edeneks, peavad olema olema seadused. Demokraatlikus riigis, nagu Eesti Vabariik, võtab seadusi vastu Riigikogu, kuhu kuulub 101 liiget erinevatest parteidest ja üksikkandidaatide hulgast. Riigikogu liikmed on valinud rahvas – seega esindab Riigikogu kogu rahva tahet. Ka Riigikogu ei saa läbi ilma juhita. Riigikogu liikmed valivad juhi endi hulgast. Riigikogu esimehe ehk spiikeri ülesanne on juhtida Riigikogu istungeid. Riigikogu ülesanne on valida ka riigipea – Eesti Vabariigi president. Presidendiks valitakse neid, kes on üle 40 aasta vanad.

- Kui vanalt võib kandideerida Riigikogusse? Kas lapsed saavad kandideerida?
- Kes veel ei saa Riigikogusse kandideerida?
- Milliseid piiranguid seavad seadused veel EV presidendiks valimisel?

Täidesaatev võim - valitsus. Et riiki seaduste järgi juhtida, on vaja valitsust. Eesti valitsust juhib peaminister.

- Kas valijad saavad valitsust valida?

Ettepaneku valitsuse moodustamiseks teeb peaministrikandidaadile president. Peaministrikandidaat teeb mitmetele poliitikutele ja teadlastele ettepaneku osaleda tema valitsuse töös ministritena. Ta esitab Riigikogule ka oma valitsuse tegevuskava.

Kui Riigikogu kiidab heaks peaministri kandidaadi tegevuskava ja tema poolt valitud ministrid, siis kinnitab president peaministri ametisse.

Peaministri valitsuskabinetti kuuluvad ministrid. Iga ministri juhtida on üks osa riigi elust – haridusminister jälgib, et haridusajad laabuks, välisminister ajab riigi välisasju jne. Valitsus lähtub riigiasjade juhtimisel riigis kehtivatest seadustest. Kui valitsus juhib riiki halvasti, on Riigikogu liikmetel õigus avaldada valitsusele umbusaldust. Kui umbusalduse avaldamine läbi läheb, peab peaminister koos valitsusega tagasi astuma ja president määrab uue peaministrikandidaadi.

Kohtuvõim. Kohtute ülesanne on mõista kõigi üle riigis õigust riigis kehtivate seaduste järgi. Kohtutel pole endal õigust seadusi muuta.

- Mida tehakse riigis siis, kui keegi rikub seadusi?
- Kuidas saaksid lapsed osaleda päris valimistel?
- Millist tööd saaks teha valimismeeskond?
- Mis vanusest alates saab olla valitud kohalike omavalitsuse volikokku? Kui vanalt saab neid kandidaate valida?

(Allikas www.miksike.ee – tööleht Miksikesest)

Naaberriikide esinduskogud

Läti Saeima
100 liiget

Leedu Seimas
149 liiget

Eesti Riigikogu
101 liiget

Soome Eduskunta
200 liiget

Rootsi Riksdag
349 liiget